

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

Zajęcia przyrodnicze w terenie na temat migracji ptaków

Autorka: Ewa Szczepańska

Termin realizacji: sierpień –październik.

Czas realizacji scenariusza: 3 godziny.

Tematykę migracji można wykorzystywać praktycznie na wszystkich zajęciach szkolnych i na każdym poziomie nauczania. Dla dzieci z klas 1-3 warto ten temat połączyć z zabawą w terenie. Przedstawiamy Wam materiał, dzięki któremu zrealizujecie zajęcia przyrodnicze z dziećmi, dzięki którym dowiedzą się one dlaczego ptaki migrują, a przy okazji zobaczą ich naturalne środowisko bytowania i będą potrafiły je rozpoznać. Jesteśmy przekonani, że nauka poprzez doświadczenia i zabawę da dzieciom wiele frajdy ze wspólnie spędzonego czasu, a wiedza z zajęć pogłębi ich chęć do poznawania świata przyrody.

Podczas zajęć dowiesz się/ poszerzysz wiedzę o następujące zagadnienia:

1. Jakie jest środowisko przyrodnicze wokół nas.
2. Jaka jest rola mokradł, zadrzewień śródpolnych.
3. Pola uprawne jako miejsca żerowania ptaków np. kukurydza jako wysokoenergetyczny pokarm przed odlotem
4. Rośliny oleiste, np. wiesiołek.
5. Temperatura, wiatry jako wyzwalacze wędrówek ptaków.
6. Gatunki ptaków wędrownych.
7. Przyczyny wędrówek ptaków.
8. Jesienne wędrówki. Przybliżone terminy i trasy lotów.
9. Jak wyglądają sylwetki ptaków w locie.
10. Formacje ptasich wędrowców.
11. Zmiany klimatyczne i ich wpływ na migracje i zasięgi występowania ptaków.

www.maszprawowiedziec.com.pl

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

Gdzie przeprowadzić zajęcia?

Zajęcia w terenie: do realizacji zajęć najlepiej wybrać okolicę przy rzece z rozlewiskiem, teren graniczący z mokrymi łąkami i polami (zadrzewienia śródpolne, zastoiska wody). Blisko stare domostwa z sadami i ogrodami.

W przypadku zajęć w świetlicy, klubie, tworzymy scenografię odpowiadającą określonym warunkom lub prezentujemy fragment filmu przedstawiający takie siedliska np.:

<https://www.youtube.com/watch?v=bdMrD2wo-o>.

Materiały do zajęć:

Lornetki, notatniki przyrodnika, ołówki, kartki zarysem mapy świata tu: kontury kontynentów i ich nazwy, kolorowe wstążeczki (w trzech kolorach), balony, paczka popcornu, flamastry, okrągłe naklejki przedstawiające bociana białego, żurawia, szpaka. Mała trąbka. Muzyka do wykonania improwizacji tańca, menueta (w telefonie komórkowym). Zestaw kartek w formacie A4 (lub w tablecie) przedstawiający przykładowe gatunki ptaków występujących na określonym terenie zajęć.

Załączniki:

1. Naklejki przedstawiające szpaka, jaskółkę, bociana białego i żurawia.
2. Grafiki przedstawiające bociana białego, żurawia, szpaka i jaskółkę.
3. Naklejki „Dzieciaki obserwują ptaki”.
4. Schemat mapy.

Źródła:

1. Film przedstawiający siedliska ptaków nad rozlewiskiem.
<https://www.youtube.com/watch?v=bdMrD2wo-o> [dostęp z dnia 14.04.2021]
2. Artykuł „Wielkie wędrówki a zmiana klimatu”.
<https://ekologia.ceo.org.pl/content/wielkie-w%C4%99dr%C3%B3wki-zmiana-klimatu>
[dostęp z dnia 14.04.2021]

Przebieg zajęć :

1. Wędrówka do miejsca zajęć – każde dziecko otrzymuje naklejkę z logo – „dzieciaki obserwują ptaki”. Przyklejają ją do plecaka lub notatnika przyrodnika.
2. Każde dziecko powinno mieć swoją lornetkę, jeśli nie ma, należy je rozdać. Prowadzący zajęcia podaje temat wędrówki, przedstawia plansze-zdjęcia ptaków występujących w okolicy. Dzieci, „gęsiego”, wyznaczoną ścieżką, spokojnie, uważnie obserwując teren, idą do wyznaczonego w pobliżu miejsca zajęć.
3. Na miejscu, z którego doskonale widać zróżnicowanie siedlisk osoba prowadząca nawiązuje do przeprowadzonych w drodze obserwacji.

www.maszprawowiedziec.com.pl

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

Zadaje pytania:

- Jakie ptaki zaobserwowaliście w terenie?
 - Czy znacie ich nazwy?
 - Czy można te ptaki obserwować w Polsce o każdej porze roku? (Jeśli nie to dlaczego? Jeśli tak to dlaczego?)
4. Po krótkiej konwersacji uczestnicy wpisują nazwy gatunków ptaków, zaobserwowanych oraz tych, które potencjalnie mogli zaobserwować. Wykonują prosty rysunek bociana białego według wskazówek prowadzącego.

Po drodze zaobserwowaliśmy gniazdo bociana, które było puste.

Wskazówka: Może wydarzyć się tak, że nie spotkacie po drodze gniazda pustego lub bocian będzie jeszcze w nim przebywał. Nic straconego! Można zadać dzieciom pytanie, jak wygląda gniazdo bociana – możecie je również narysować. Warto na początku spaceru powiedzieć dzieciom, żeby po drodze zwracali uwagę na duże bocianie gniazda. Niech spoglądają w niebo!

Ćwiczenie pt. Ciepło-zimno, czyli poszukujemy bociana:

Zadajemy dzieciom pytania:

- Dlaczego odleciał?
- Kiedy odleciał?
- Czy gdyby pozostał w naszym klimacie miałby czym się wyżywić?

Dzieci przypominają kolejne nazwy miesięcy i różnicują je w pory roku, osoba prowadząca krótko charakteryzuje kolejne pory roku z podkreśleniem wiosny i zimy.

Wskazówka merytoryczna: Bociany przed odlotem gromadzą się w dużej liczbie. Można by rzec, że ustalają terminy oraz trasy odlotu i przylotu. Takie zgromadzenie nazywamy sejmikiem. Ponieważ bociany mają bardzo słabo wykształcony narząd głosu krtań, to ich sposobem komunikacji jest klekot czyli uderzanie górną i dolną częścią dzioba o siebie.

Spróbujmy porozmawiać jak bociany.

Ćwiczenie pt. kle-kle-kle:

Dzieci stają naprzeciw siebie w odległości ok. 0,5 m. Stojąc prosto z opuszczonymi rękami odchylają dość znacznie głowę do tyłu i w tej pozycji próbują wielokrotnie wypowiedzieć „kle-kle-kle...”

Każdy z uczestników znajduje dwie cienkie listewki długości dzioba bociana. Dzieci mogą rytmicznie maszerować, wybijając rytm poprzez uderzanie listewkami jak bocian częściami dzioba: góra-dół, dodatkowo artykułując słownie, kle-kle-kle... Aby dodać dynamiki, prowadzący może zmieniać tempo.

Ćwiczenie pt. sylwetka bociana:

Na ziemi rozłożone są 3-4 szablony (kontury) sylwetki bociana. Zadaniem dzieci jest wypełnić je dostępnym materiałem np. piaskiem, kamyczkami, suchymi gałązkami, trawą.

www.maszprawowiedziec.com.pl

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

Wskazówka: Warto pamiętać, że wszystkie materiały powinny być pozyskane z zachowaniem zasad dbałości o środowisko (nie wyłamujemy nowych gałązek, nie niszczymy mieszkań małych i dużych zwierząt).

Ćwiczenie pt. cichy klucz:

Osoba prowadząca nawiązuje do obserwacji przelotów ptaków mówiąc o nich (a najlepiej jak uda Wam się to połączyć z obserwacją) lub na podstawie filmów przyrodniczych. Wymienia formacje w jakich mogą wędrować ptaki.

Bociany formują szyk zwany kluczem, przypominający literę V, podobnie lecą gęsi, kaczki oraz żurawie. Te ostatnie jedną z części klucza wydłużają o 1/3 długości.

Bociany w locie raczej nie dyskutują. Na czele klucza, pokonując największy opór powietrza leci najsilniejszy osobnik, ale i on po pewnym czasie potrzebuje zmiennika, jest więc to lot zespołowo – załogowy. Kierunek: AFRYKA

Ćwiczenie pt. tworzenie szyku bociana i żurawia:

Dzieci tworzą literę v oraz drugi układ z przedłużonym bokiem litery V. Uczestnicy w notatniku przyrodnika rysują sylwetkę bociana w locie, rysują typ formacji wędrownej klucz typowy dla bociana i żurawia.

Osoba prowadząca dmucha w trąbkę. Podobnym mocnym, dźwięcznym głosem, który wydaje poskręcana długa tchawica, posługują się dostojne, majestatyczne żurawie, które być może jeszcze, gdzieś kryją się na rozlewisku lub wśród zadrzewień śródpolnych. A może już zleciały się w objedzone wiesiołkiem i kukurydzą zlotowiska, skąd można usłyszeć ich klangor.

Ćwiczenie pt. odlot żurawi:

Uczestnicy ustawiają się w półkole, i naśladują silne wiatry, głosem, ruchami rąk i tułowiem. Silny wiatr, zimno to sygnały do odlotu żurawi. Nasze żurawie zdecydowanie polecą szlakiem zachodnim przez Niemcy do Francji, Hiszpanii oraz Portugalii. Żurawie z Rosji częściej wybierają trasę południową.

Dzieci biorą duży rozbieg i machają rękoma jak startujące żurawie. Na wyznaczonej trasie kilka razy się zatrzymują i otrzymują poczęstunek – popcorn, ponieważ żurawie też tak czynią posilając się w drodze i czekając na sprzyjające do lotu warunki pogodowe. Czasami w zmienionym składzie lecą dalej. Dzieci powracają tak jak żurawie (luty) by zatańczyć swój godowy taniec w poskokach i ukłonach jak w barokowym menuecie.

Ćwiczenie pt. taniec żurawia:

W parach na odległość ok. 0,5 m dzieci próbują improwizować taniec żurawia. W notatniku przyrodnika na mapce, dzieci zaznaczają trasy przelotów żurawi. Mapa powinna być prosta i schematyczna. Oznaczenie punktu wylotu i miejsca docelowego. Na trasie umieszczamy naklejki z wizerunkiem ptaka.

www.maszprawowiedziec.com.pl

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

Ćwiczenie pt. wspólne niebo:

Wszyscy siadają na ziemi i patrzą w niebo. Dzieci opowiadają co widzą. Prowadzący opowiada o tym, jak wygląda chmara szpaków.

Wskazówka: Warto na ten moment wyciszenia mieć ze sobą poczęstunek dla dzieci, np. czereśnie w czekoladzie – bo za chwilę będziemy rozmawiać o szpakach, a to ptaki, które bardzo lubią wiśnie. Mogą być to również kanapki zabrane przez dzieci z domu. Można wtedy zapytać, czy lubią jeść wiśnie lub dżem wiśniowy.

Ćwiczenie pt. balonowe szpaki:

Dzieci rysują na balonach kontury szpaka, następnie gromadzą się bardzo blisko siebie, napełniają balony powietrzem, zawiązują i jednocześnie puszczają w górę, wspomagając ich lot podmuchami. Następnie oznaczają trasy przelotu szpaków w notatniku przyrodnika oraz schematyczny rysunek chmary.

Podsumowanie:

Na koniec spaceru warto zadać pytania dzieciom:

- Jakie gatunki ptaków dzisiaj widziałeś?
- Jak one wyglądały? Czym się różniły?
- W jaki sposób te ptaki wędrują?
- W jakich formacjach wędrują?
- Dlaczego ptaki wędrują?

Na koniec warto zapytać każde dziecko, co najbardziej zapamięta z dzisiejszych zajęć.

Wskazówka: Z obserwacji dzisiejszej posiada wiedzę o tym, że są gatunki ptaków, które dawniej migrowały w cieplejsze okolice, na dzień dzisiejszy znaczne części ich populacji pozostają na zimę w Polsce lub migrują na bliższe odległości. Są to np. zaobserwowane podczas zajęć kaczki krzyżówki oraz szpaki, kormorany. Przyczyną takiego stanu rzeczy są coraz cieplejsze zimy w Polsce. To jest bardzo dobry moment na to, by porozmawiać z dziećmi o zmianie klimatu i wpływu tego procesu na zachowania i życie różnych gatunków ptaków. Warto się do tej rozmowy przygotować, np. zapoznając się z treścią artykułu: <https://ekologia.ceo.org.pl/content/wielkie-w%C4%99dr%C3%B3wki-zmiana-klimatu>.

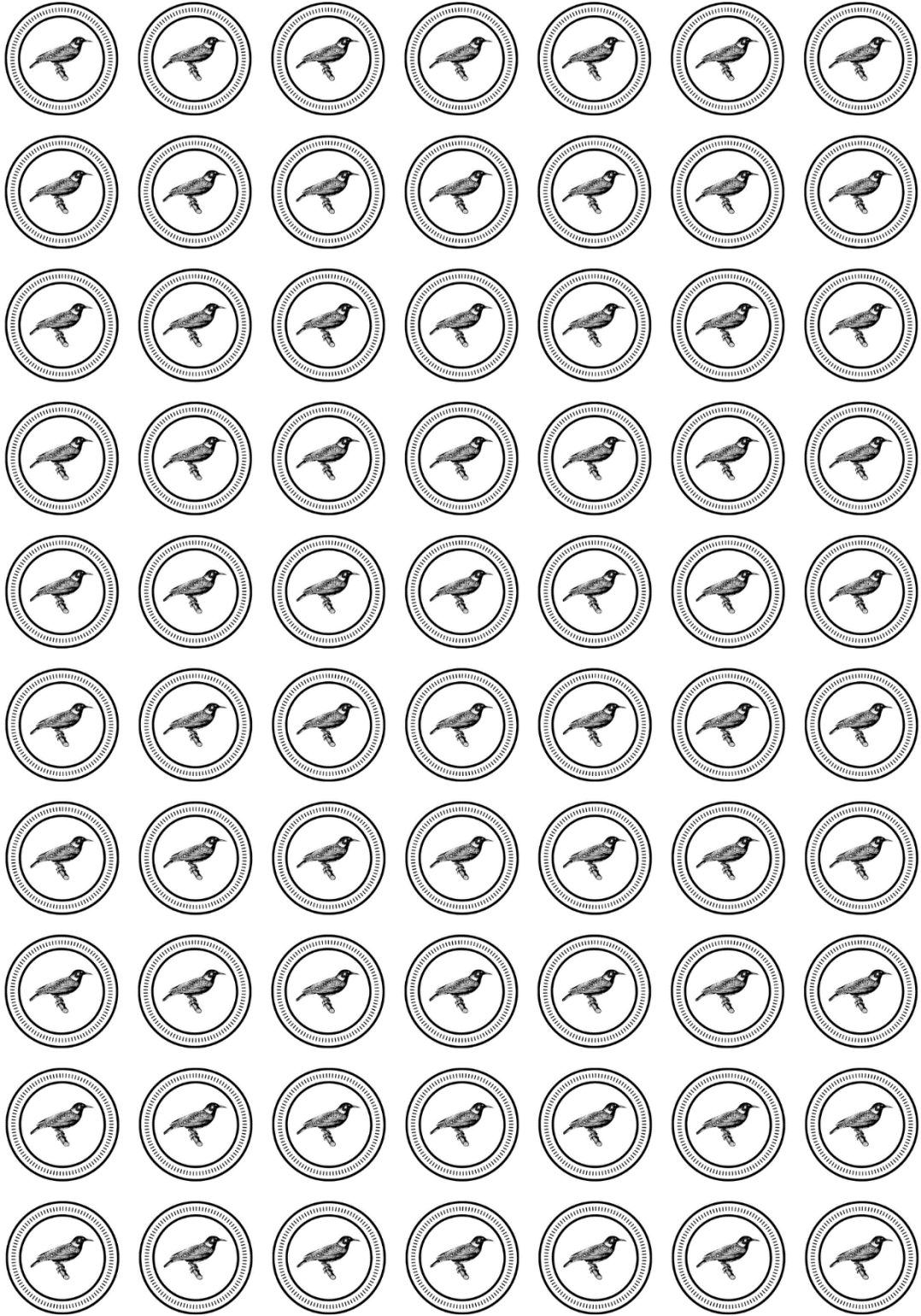
W drodze powrotnej uczestnicy zwracają uwagę na stare domy z ogrodami, sadami i stodołami.

www.maszprawowiedziec.com.pl

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

Załączniki 1

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

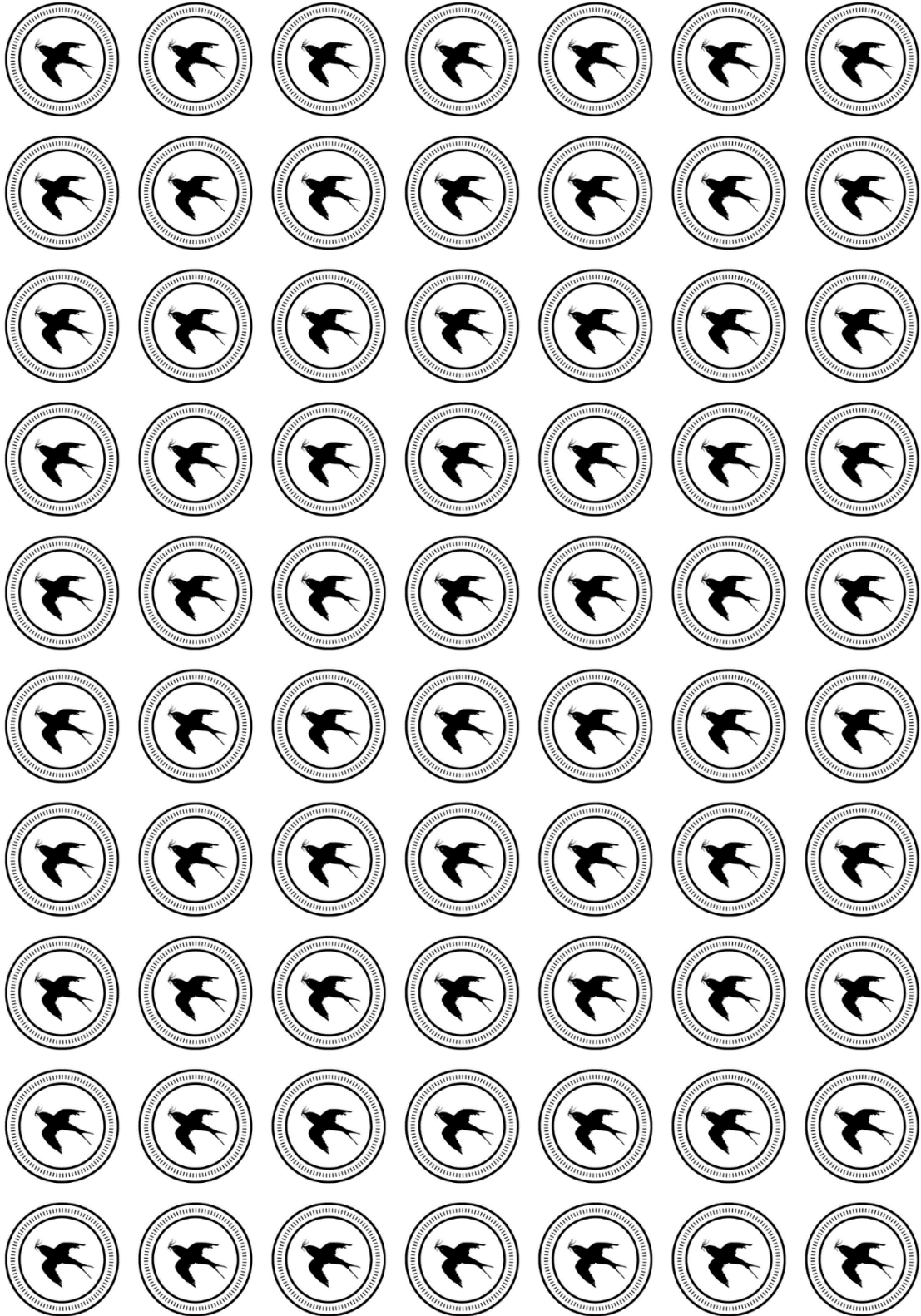

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

WOJEWODA
KUJAWSKO-POMORSKI

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

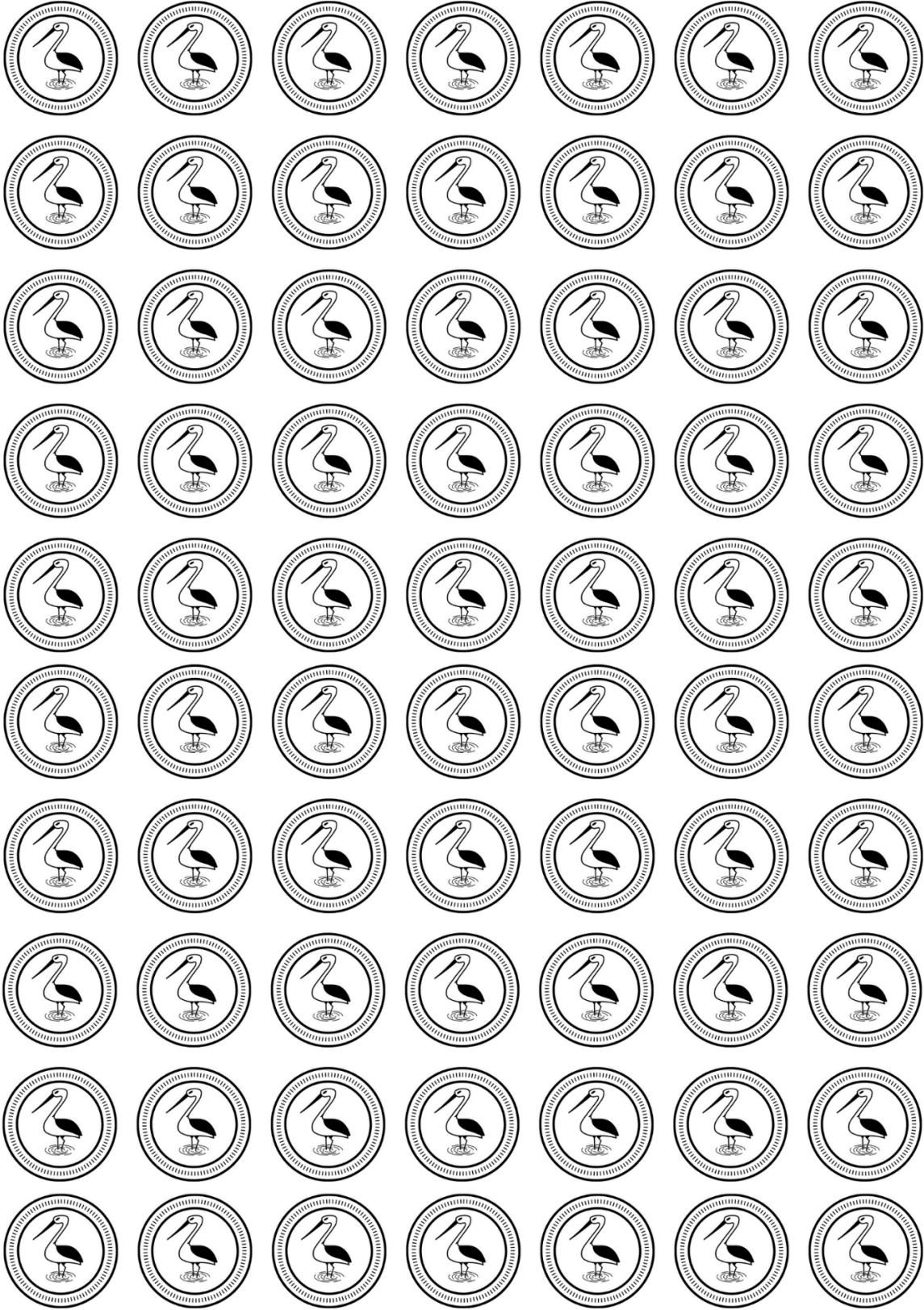

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

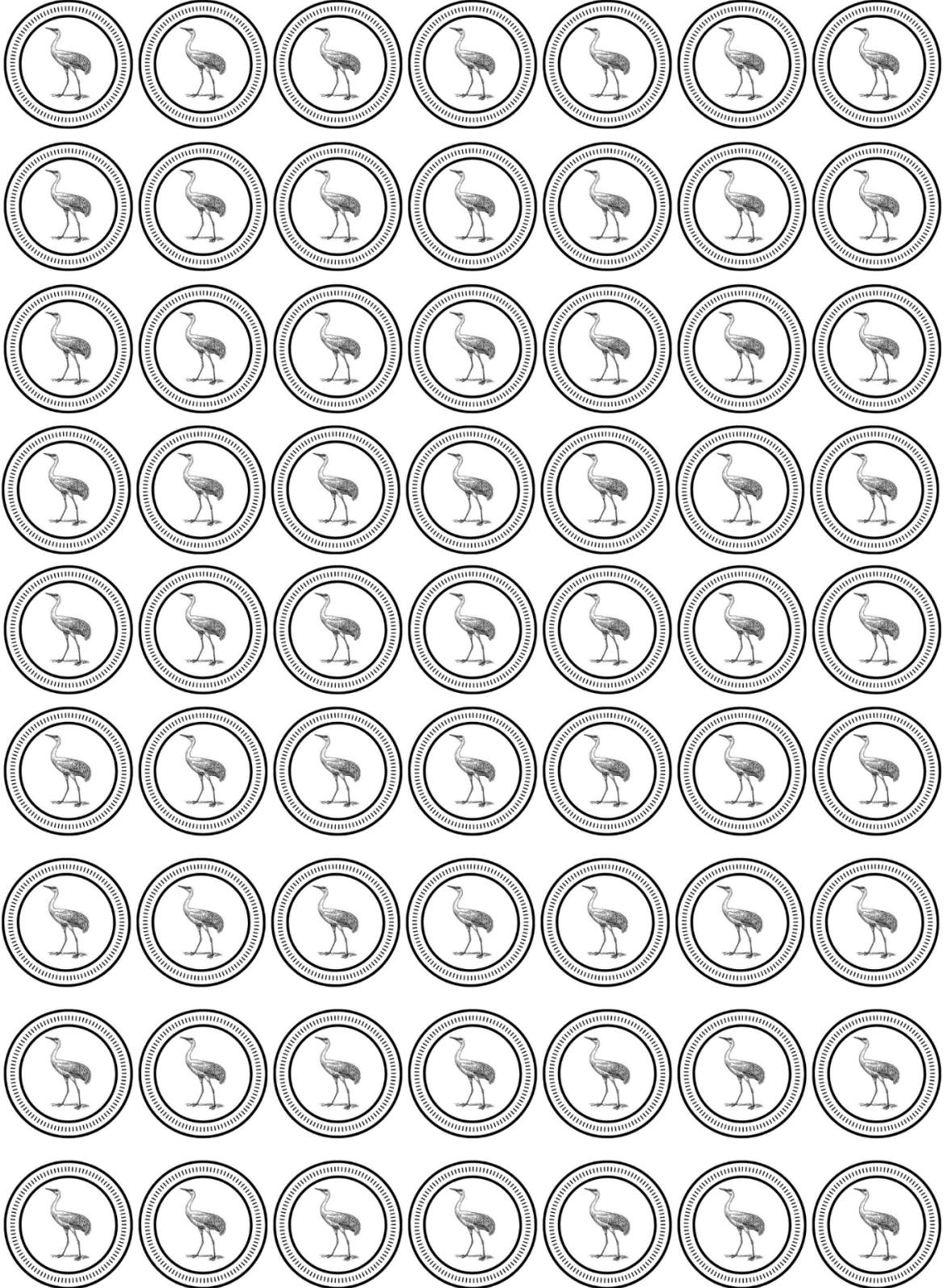

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

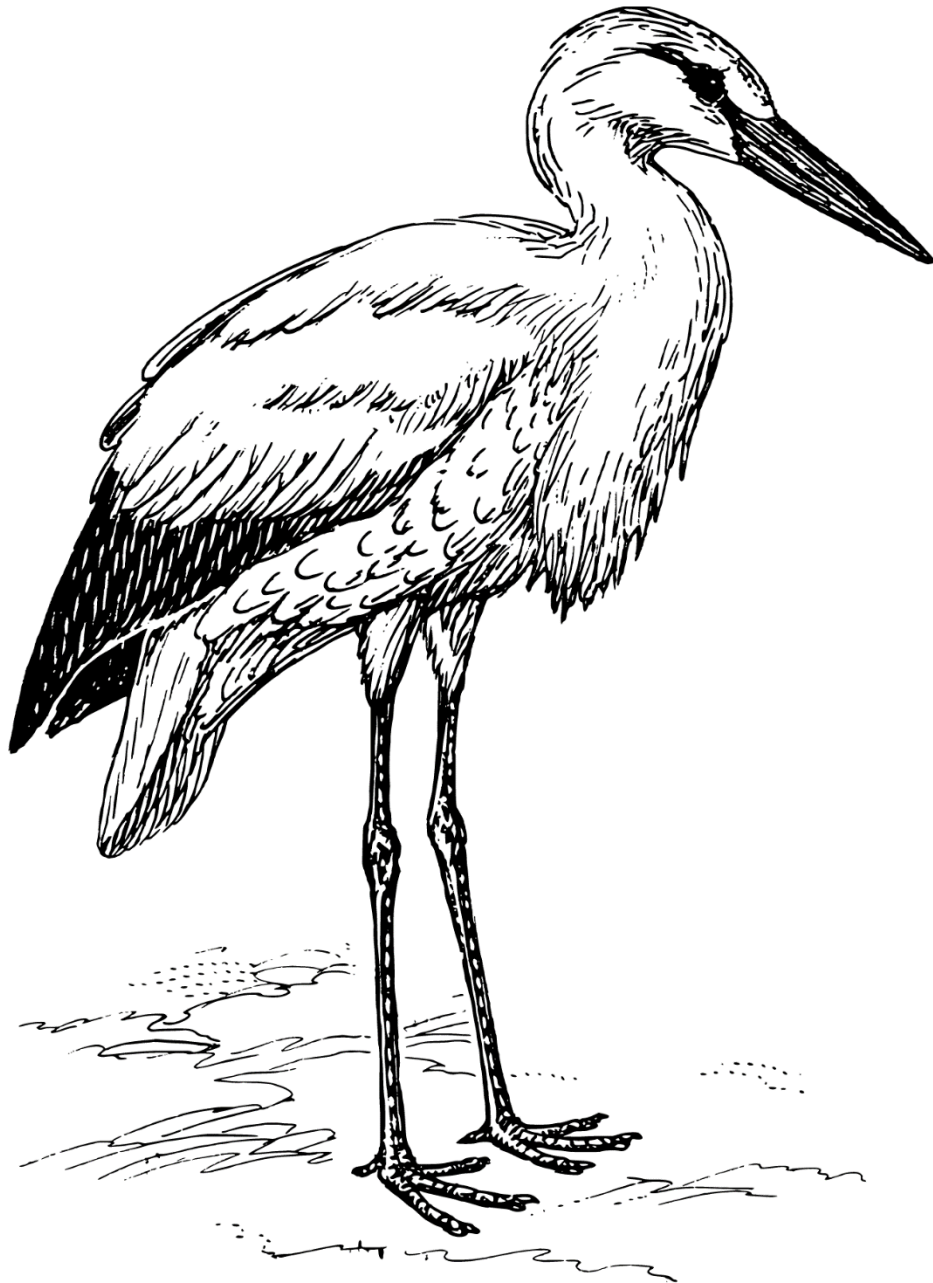
UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

Załącznik 2

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

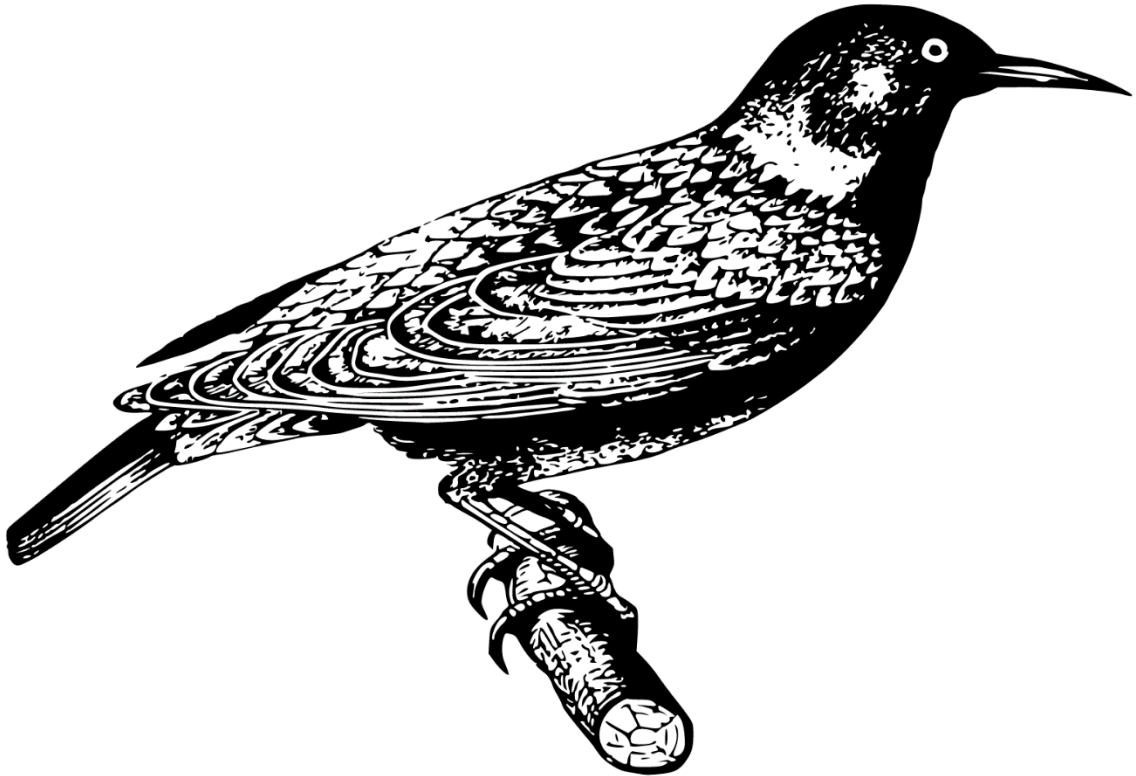

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

WOJEWODA
KUJAWSKO-POMORSKI

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

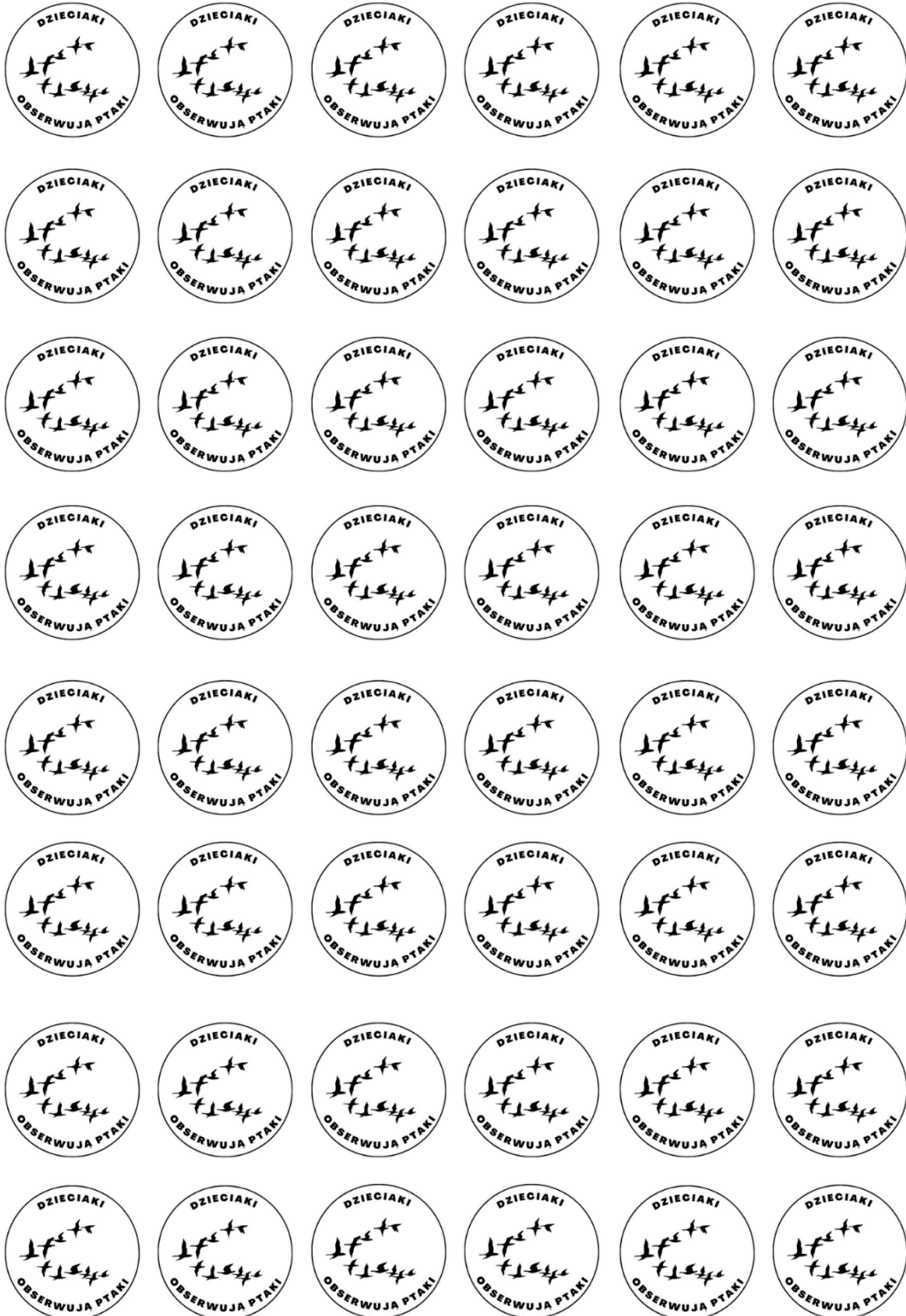
UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

Załącznik nr 3

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

WOJEWODA
KUJAWSKO-POMORSKI

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

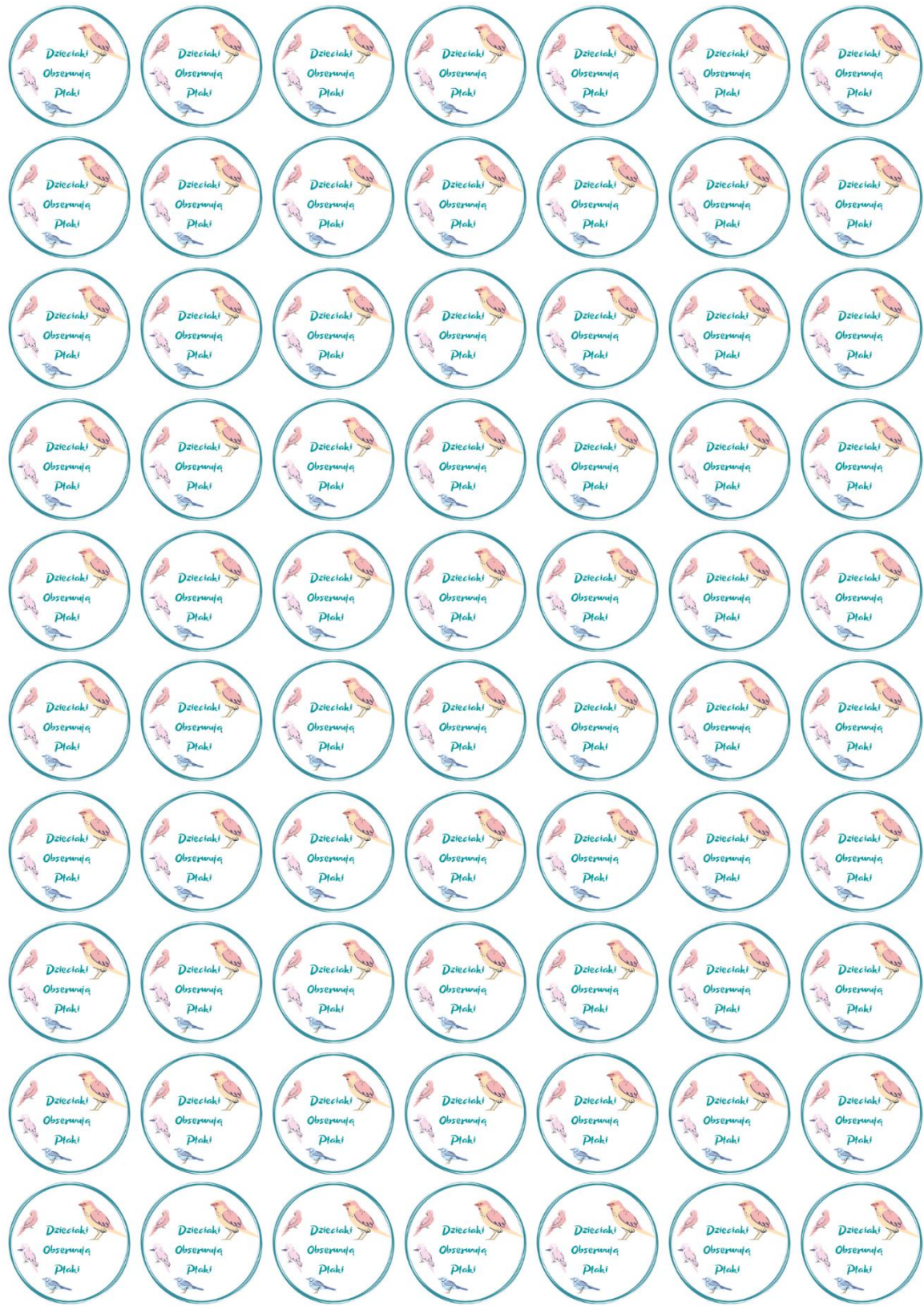

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

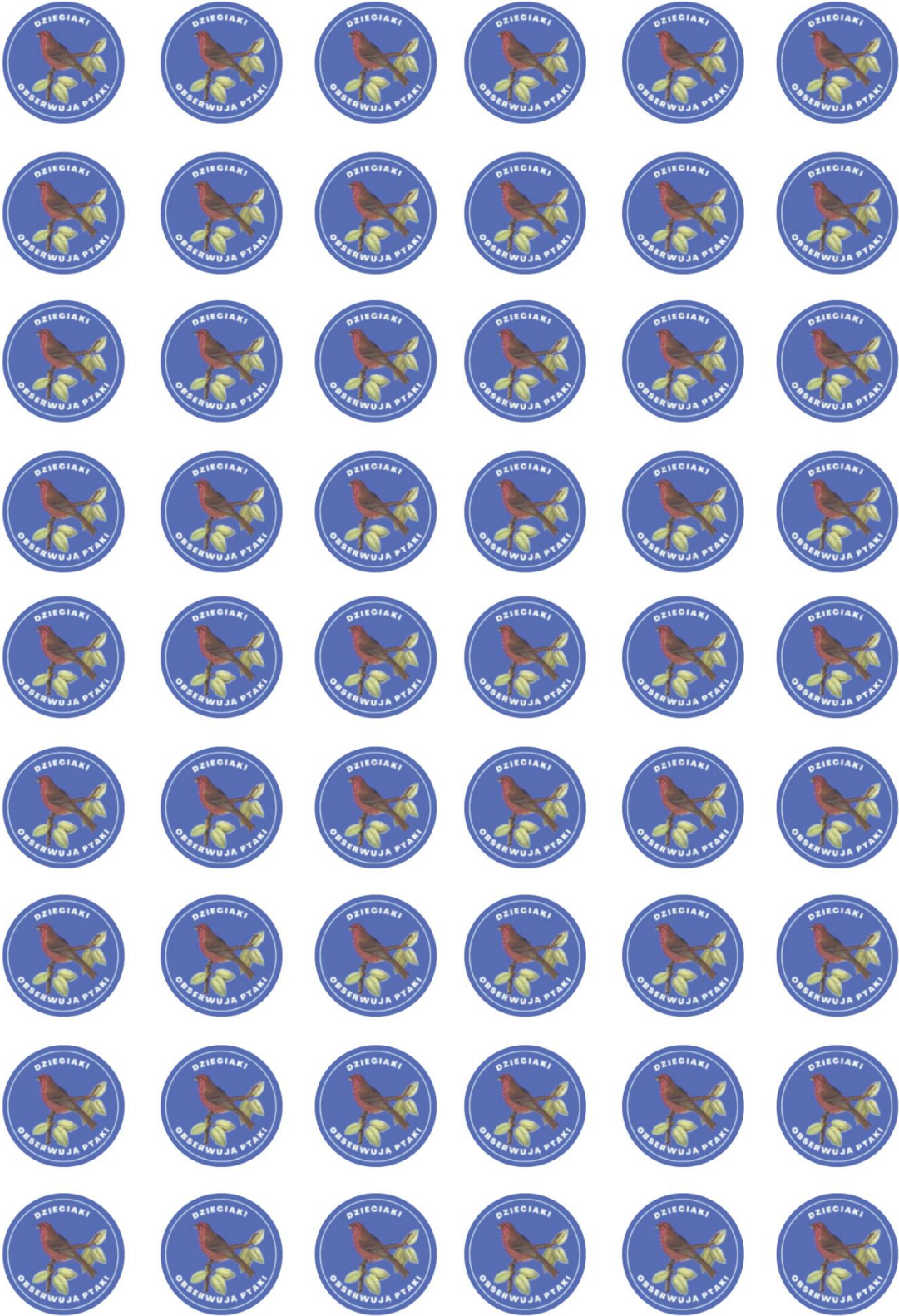

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

www.maszprawowiedziec.com.pl

FUNDACJA
EMIC

WOJEWODA
KUJAWSKO-POMORSKI

PROJEKT "MASZ PRAWO WIEDZIEĆ"
WSPÓLFINANSOWANY Z PROGRAMU
KRAJOWEGO FUNDUSZU AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ AZYLU,
MIGRACJI I INTEGRACJI

"BEZPIECZNA PRZYSTAŃ"

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

Załącznik 4

www.maszprawowiedziec.com.pl